

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Polona SRENJŠČEK
(roj. LEBAR)

**RAZUMEVANJE IN VREDNOTENJE IZRAZOV,
UPORABLJENIH ZA POIMENOVANJE IZDELKOV
IZ NEKOVENCIONALNIH NAČINOV PRIDELAVE**

MAGISTRSKO DELO
Magistrski študij - 2. stopnja

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Polona SRENJŠČEK
(roj. LEBAR)

**RAZUMEVANJE IN VREDNOTENJE IZRAZOV, UPORABLJENIH
ZA POIMENOVANJE IZDELKOV IZ NEKONVENCIONALNIH
NAČINOV PRIDELAVE**

MAGISTRSKO DELO
Magistrski študij – 2. stopnja

**UNDERSTANDING AND ASSESSMENT OF TERMS USED FOR
DESIGNATION OF PRODUCTS FROM UNCONVENTIONAL
PRODUCTION METHODS**

M. SC. THESIS
Master Study Programmes

Ljubljana, 2016

Magistrsko delo je zaključek Magistrskega študijskega programa 2. stopnje Znanost o živalih. Delo je bilo opravljeno na Katedri za znanosti o rejah živali.

Komisija za študij 1. in 2. stopnje Oddelka za zootehniko je za mentorja magistrskega dela imenovala prof. dr. Jurija Poharja.

Recenzentka: doc.dr. Marija KLOPČIČ

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: prof. dr. Andrej LAVRENČIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Član: prof. dr. Jurij POHAR
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Član: prof. dr. Marija KLOPČIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Datum zagovora:

Podpisana izjavljam, da je naloga rezultat lastnega raziskovalnega dela. Izjavljam, da je elektronski izvod identičen tiskanemu. Na univerzo neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravici shranitve avtorskega dela v elektronski obliki in reproduciranja ter pravico omogočanja javnega dostopa do avtorskega dela na svetovnem spletu preko Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete.

Polona Srenjšček

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Du2
DK	UDK 631:641(043.2)=163.6
KG	kmetijstvo/živilstvo/izdelki/oznake/študenti/Slovenija
AV	SRENJŠČEK, Polona, dipl.inž. kmet. zoot. (UN)
SA	POHAR, Jurij (mentor)
KZ	SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, Magistrski študijski program 2. stopnje Znanost o živalih
LI	2016
IN	RAZUMEVANJE IN VREDNOTENJE IZRAZOV UPORABLJENIH ZA POIMENOVANJE IZDELKOV IZ NEKOVENCIONALNIH NAČINOV PRIDELAVE
TD	Magistrsko delo (Magistrski študij - 2. stopnja)
OP	IX, 30 str., 5 pregl., 11 sl., 6 pril., 18 vir.
IJ	sl
JJ	sl/en
AI	V raziskavi, v kateri smo z metodo poglobljenega intervjuja anketirali 80 študentov iz različnih fakultet Univerze v Ljubljani, smo preverjali, kako prepoznaven in razumljen je v populaciji študentov evropski znak za ekološko kmetijstvo. Proučili smo tudi, ali anketiranci menijo, da se načini pridelave, ki so označeni kot ekološki, biološki in organski, med seboj razlikujejo. Prav tako smo želeli ugotoviti, kako anketiranci vrednotijo kakovost tako označenih izdelkov v primerjavi z izdelki iz konvencionalnega načina pridelave. Rezultati fokusne skupine kažejo, da je poznavanje znaka in njegovega pomena slabo, prav tako so udeleženci zmedeni glede pomena oznak »eko«, »bio« in »organsko«, saj nihče od njih ni vedel, da ti izrazi predstavljajo sinonime za ekološko kmetijstvo. Prav tako rezultati ankete kažejo, da je poznavanje znaka in razumevanje označbe nizko; le polovica anketirancev je ta znak že opazila, točen ali vsaj približen odgovor, kaj ta znak označuje, pa je navedla le četrtnina anketirancev. Več kot 40 % anketirancev je menilo, da oznake »eko«, »bio« in »organsko« ne predstavljajo sinonimov za isti način pridelave, pač pa so s temi oznakami označeni izdelki, ki izhajajo iz različnih načinov pridelave. Večina anketirancev je menila, da je kakovost takih izdelkov višja od kakovosti izdelkov iz konvencionalne pridelave. Na subjektivni lestvici, na kateri je bilo kakovost takih izdelkov, v primerjavi s kakovostjo izdelkov iz konvencionalne pridelave, mogoče oceniti s celimi števili z vrednostmi od -5 do +5, pri čemer je vrednost 0 pomenila, da se v kakovosti ne razlikujejo od izdelkov iz konvencionalne pridelave, so bili ekološki izdelki ocenjeni z vrednostjo +2,80, biološki z vrednostjo +2,53 in organski z vrednostjo +2,19.

KEY WORDS DOCUMENTATION

ND Du2

DC UDC 631:641(043.2)=163.6

CX agriculture/food production/products/labels/questionnaires/Slovenia

AU SRENJŠČEK, Polona

AA POHAR, Jurij (supervisor)

PP SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101

PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Animal Science, Master Study Programme in Animal Science

PY 2016

TY UNDERSTANDING AND ASSESSMENT OF TERMS USED FOR DESIGNATION OF PRODUCTS FROM UNCONVENTIONAL PRODUCTION METHODS

DT M. Sc. Thesis (Master Study Programmes)

NO IX, 30 p., 5 tab., 11 fig., 6 ann., 18 ref.

LA sl

Al sl/en

AB With the method of in-depth interview the recognition and comprehension of European label for organic farming was studied in the sample of 80 students from different Faculties of University of Ljubljana. The aim of study was to find out whether interviewees consider that labels eco, bio and organic indicate different types of production system and if they consider that the quality of products labelled with these labels is better than the quality of products from conventional production. Results of focus group show that knowledge of European label and its meaning it is poor, as well as the participants are confused about the meaning of labels bio, eco and organic, because none of them knew that these terms represent synonymous with organic farming. Results of survey show low recognition and poor comprehension of European label for organic farming. Only half of participants stated that they have already noticed this label; the precise or approximate meaning of the label was known to one quarter of participants. More than 40 % of interviewees believes that labels bio, eco and organic indicate different types of production systems. Majority considered quality of products labelled with one of those labels to be above the quality of products from conventional farming. On the scale for subjective comparison of quality of labelled products with the products from conventional farming, having range from -5 to +5, where the middle point (mark 0) indicate that there is no difference between labelled products and conventional products, the products labelled as ecological were evaluated with the average score +2,80, those labelled as biological with the score +2,53 and those labelled as organic with the score +2,19.

KAZALO VSEBINE

KAZALO VSEBINE	V
KAZALO PREGLEDNIC	VI
KAZALO SLIK	VII
KAZALO PRILOG	VIII
SEZNAM GESEL	VIII
1 UVOD	1
2 PREGLED LITERATURE	3
2.2 OZAVEŠČENOST, RAZUMEVANJE TER ODNOS POTROŠNIKOV DO EKOLOŠKO PRIDELANE HRANE.....	4
2.3 LOGOTIP EKOLOŠKEGA KMETIJSTVA EVROPSKE UNIJE.....	10
2.4 ZAKONODAJA	11
2.4.1 Pravilnik o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil (2014)	11
2.4.2 UREDBA SVETA (ES) št. 834/2007 z dne 28. junija 2007 o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov in razveljavitvi Uredbe (EGS) št. 2092/91	12
2.5 FOKUSNA SKUPINA ALI VODENI SKUPINSKI INTERVJU	12
2.6 ANKETA/ANKETNI VPRAŠALNIK	13
3 MATERIALI IN METODE DELA	15
3.1 FOKUSNA SKUPINA ALI VODENI SKUPINSKI INTERVJU	15
3.2 ANKETA/ANKETNI VPRAŠALNIK	16
4 REZULTATI	17
4.1 FOKUSNA SKUPINA	17
4.2 ANKETA.....	19
5 RAZPRAVA	24
6 SKLEPI	26
7 POVZETEK	27
8 VIRI	29
ZAHVALA	
PRILOGE	

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Pomen in slike logotipov, ki so bili vključeni v raziskavo (Special Eurobarometer 389, 2012).....	5
Preglednica 2: Informacije, uporabljene za pripravo testov (Hoogland in sod., 2006).....	7
Preglednica 3: Izjave o pomenu logotipa ekološkega kmetijstva EU (Van Loo in sod., 2013).....	9
Preglednica 4: Objektivno znanje o logotipu ekološkega kmetijstva EU (Van Loo in sod., 2012).....	10
Preglednica 5: Demografski sestav udeležencev fokusne skupine.....	33

KAZALO SLIK

Slika 1: Prepoznavnost logotipov (Special Eurobarometer 389, 2012).....	6
Slika 2: Certificiran logotip ekološkega kmetijstva na Nizozemskem (Yarrah, 2016).....	8
Slika 3: Certificiran logotip za ekološke proizvode v Belgiji (Labelinfo, 2016).....	9
Slika 4: Logotip ekološkega kmetijstva Evropske unije (Evropska komisija, 2010).....	10
Slika 5: Zaščitni znak za označevanje ekoloških kmetijskih pridelkov oziroma živil v Sloveniji (Pravilnik..., 2014)	11
Slika 6: Razmerje med spoloma	19
Slika 7: Prepoznavnost logotipa EU za ekološke proizvode med anketiranci	20
Slika 8: Poznavanje pomena logotipa EU za ekološke proizvode med anketiranci.....	20
Slika 9: Povprečna relativna ocena kakovosti izdelkov z oznakami EKO, BIO, ORGANSKO v primerjavi z izdelki iz konvencionalnega načina pridelave	21
Slika 10: Razumevanje pomena izrazov EKO, BIO, ORGANSKO med anketiranci.....	22
Slika 11: Vrednotenje kakovosti izdelkov iz ekološke, biološke in organske pridelave v primerjavi z izdelki iz konvencionalne pridelave in razumevanje pomena izrazov uporabljenih za poimenovanje teh izdelkov	23

KAZALO PRILOG

Priloga A:	
Protokol po katerem je potekala fokusna skupina.....	32
Priloga B:	
Demografski sestav udeležencev fokusne skupine.....	33
Priloga C:	
Anketa/anketni vprašalnik	34
Priloga D:	
Slikovno gradivo	35
Priloga E:	
Izrazi iz člena 23 (1) Uredbe Sveta št. 834/2007 z dne 28. junija 2007	36
Priloga F:	
Seznam fakultet s katerih prihajajo sodelujoči v naši anketi, ter njihovo število	36

SEZNAM GESEL

OSEBNI INTERVJU - metoda pridobivanja podatkov pri kateri gre za osebni stik med osebo, ki sprašuje in osebo, ki odgovarja na vnaprej pripravljena vprašanja.

FOKUSNA SKUPINA ALI SKUPINSKI INTERVJU - voden pogovor majhne skupine ljudi, ki poteka po določenem protokolu in ga usmerja oseba, ki pozna področje raziskovanja.

LOGOTIP - grafični element, ki označuje neki produkt ali organizacijo.

INTEGRIRAN NAČIN PRIDELAVE - naravi prijazen način pridelave od konvencionalnega, kjer se z uporabo naravnih virov in mehanizmov, ki zmanjšujejo negativne vplive kmetovanja na okolje in zdravje ljudi, prideluje kakovostna in zdrava hrana.

EKOLOŠKI NAČIN PRIDELAVE - sistem upravljanja kmetijskega gospodarstva in pridelave hrane z uporabo naravnih snovi in postopkov, ki združuje najboljšo okoljsko prakso, visoko raven biotske raznovrstnosti, ohranjanje naravnih virov ter uporabo visokih standardov dobrega počutja živali.

GENSKO SPREMENJENI ORGANIZMI (GSO) so organizmi katerih genski material je spremenjen s postopki, ki spreminjajo genski material drugače kot to poteka v naravnih razmerah s križanjem ali naravno rekombinacijo.

1 UVOD

V Sloveniji, tako kot drugje po svetu, potrošniki lahko kupijo prehranske izdelke, ki izvirajo iz različnih načinov pridelave. Poleg konvencionalnega načina obstajata v Sloveniji še dva, to sta integrirani in ekološki način pridelave. Ta dva načina se od konvencionalnega razlikujeta predvsem v tem, da je pri njiju omejena ali prepovedana raba določenih sredstev in postopkov. Po definiciji IFOAM (2015) ekološki način kmetovanja predstavlja pridelovalni sistem, ki zagotavlja trajnostno ohranjanje zdravja tal, ekosistemov in ljudi ter ne dovoljuje uporabe sintetičnih sredstev za varstvo rastlin, razkuženega semena, mineralnih gnojil, sintetičnih dodatkov v krmilih, uporabe surovin živalskega izvora v krmilih in gnojilih ter gensko spremenjenih organizmov (GSO).

Ekološko pridelavo in označevanje ekoloških izdelkov v Evropski uniji ureja Uredba Sveta (ES) št. 834/2007 (v nadaljevanju Uredba). Ta v uvodu določa, da je ekološka pridelava celotni sistem upravljanja kmetijskega gospodarstva in pridelave hrane, ki združuje najboljšo okoljsko prakso, visoko raven biotske raznovrstnosti, ohranjanje naravnih virov, uporabo visokih standardov dobrega počutja živali in način pridelave v skladu s preferencami nekaterih potrošnikov za proizvode, pridelane z uporabo naravnih snovi in postopkov.

V uvodu omenjene Uredbe je prav tako določeno, da bi morali biti izrazi, ki označujejo ekološke proizvode, zaščiteni pred uporabo na neekoloških proizvodih po vsej Skupnosti in neodvisno od uporabljenega jezika. Za namen naše naloge se nam zdi še posebej pomembno, da je v uvodu zapisano, da bi morali Predpisi Skupnosti spodbujati enotno pojmovanje ekološke pridelave.

Vendar pa 23. člen Uredbe in Priloga, ki se nanaša na ta člen, določata, da se izdelki, ki so pridelani v omenjenem načinu pridelave, v različnih članicah poimenujejo z različnimi izrazi. Splošno rečeno se za poimenovanje lahko uporabljajo besede »ekološko« in/ali »biološko« ter »organsko«. Dvojno poimenovanje, tj. »ekološko« ali »biološko«, se lahko uporablja v Španiji, Češki, Slovaški, Nemčiji in Latviji, »organsko« v Združenem kraljestvu in Gruziji (ki sicer ni članica, je pa omenjena v Uredbi), v ostalih članicah pa naj se uporablja izključno bodisi izraz »ekološko« bodisi »biološko«.

V Sloveniji metode in postopke ekološke pridelave oziroma predelave ter označevanje kmetijskih pridelkov določa Pravilnik o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil, objavljen v št. 8/2014 Uradnega lista RS (v nadaljevanju Pravilnik). Ta v svojem 38. členu predpisuje, da morajo biti pridelki oziroma živila, ki so pridelani ali predelani v Republiki Sloveniji, označeni z izrazi iz 23. člena Uredbe (Priloga E). Ker ta člen omogoča različno razlago, kateri izrazi se v Sloveniji smejo oziroma morajo uporabiti za izdelke, pridelane na način, določen z Uredbo oziroma Pravilnikom, nekateri proizvajalci take izdelke označujejo z izrazom »ekološki«, nekateri »biološki«, nekateri uporabljajo oba, spet tretji pa uporabijo poleg obeh še izraz »organski«, kot je razvidno iz slikovnega gradiva v Prilogi D1. Tovrstno označevanje lahko povzroča zmedo med potrošniki, saj ni jasno, kakšno je razumevanje pomena teh izrazov in posledično vrednotenje kakovosti izdelkov, označenih s temi oznakami.

V raziskavi smo želeli ugotoviti, ali potrošniki menijo, da se načini pridelave, ki so označeni kot ekološki, biološki in organski, med seboj razlikujejo. Prav tako smo želeli ugotoviti, kako anketiranci vrednotijo kakovost tako označenih izdelkov v primerjavi z izdelki, ki izhajajo iz konvencionalnega načina pridelave.

Z Uredbo Komisije (EU) št. 271/2010 ... 2010, je od 1.7.2010 pri označevanju kmetijskih pridelkov oziroma živil obvezna tudi uporaba evropskega logotipa. Zato smo v nalogi želeli ugotoviti, kako prepoznaven in razumljen je med slovenskimi potrošniki evropski znak za ekološko kmetijstvo.

2 PREGLED LITERATURE

2.1 RAZLIKA MED EKOLOŠKIM IN KONVENCIONALNIM NAČINOM PRIDELAVE

Ekološki način pridelave temelji na gospodarjenju v sožitju z naravo. Zagotavlja sklenjen krogotok hranil v okviru kmetijskega gospodarstva in zmanjšanje obremenitve okolja. Pri ekološkem načinu pridelave se za izboljšanje rodovitnosti tal uporabljajo pravilni postopki obdelave, kolobarjenje, gnojenje z organskimi gnojili, medtem ko konvencionalni način pridelave dovoljuje uporabo sintetičnih mineralnih gnojil. Prehrana rastlin pri ekološkem načinu poteka posredno s črpanjem hranil iz tal, pri konvencionalnem pa direktno z uporabo lahko topnih mineralnih gnojil (Bavec, 2001).

Za varstvo rastlin pri ekološkem načinu pridelave lahko poskrbimo na več načinov. Če pride do precejšnje škode zaradi škodljivcev in bolezni, lahko uporabimo naravne pripravke za zaščito rastlin, kar imenujemo biotično uravnavanje, zapleveljenost mehanično uravnavamo z uporabo česala, okopalnika, mehanične krtače, naprave za ožiganje tal ali zastiranje tal. Pri konvencionalnem načinu pa uporabljamo sintetična fitofarmacevtska sredstva (Bavec, 2001).

Pri ekološki živinoreji je poudarek na pridelavi kakovostne krme, živalim prijazni reji in čim manjšem onesnaževanju okolja. Vsem živalim mora biti omogočen 180-dnevni izpust, zagotoviti je treba zadosti hlevskih površin, prepovedana je baterijska reja kokoši, vezana reja govedi, uporaba krvne, mesne in kostne moke, GSO, hormonov, stimulatorjev rasti in preventivna uporaba antibiotikov. Konvencionalna živinoreja dovoljuje baterijsko rejo kokoši, vezano rejo govedi brez izpustov, pri krmljenju pa je dovoljeno dopolnilno krmljenje z beljakovinskimi in drugimi dodatki. Zdravljenje živali pri ekološki živinoreji poteka s povečevanjem odpornosti, pri konvencionalni živinoreji pa se zdravijo bolezenski znaki. Prav tako je čakalna doba oziroma karencja, pri ekološki živinoreji dvakrat daljša kot pri konvencionalni živinoreji (Bavec, 2001).

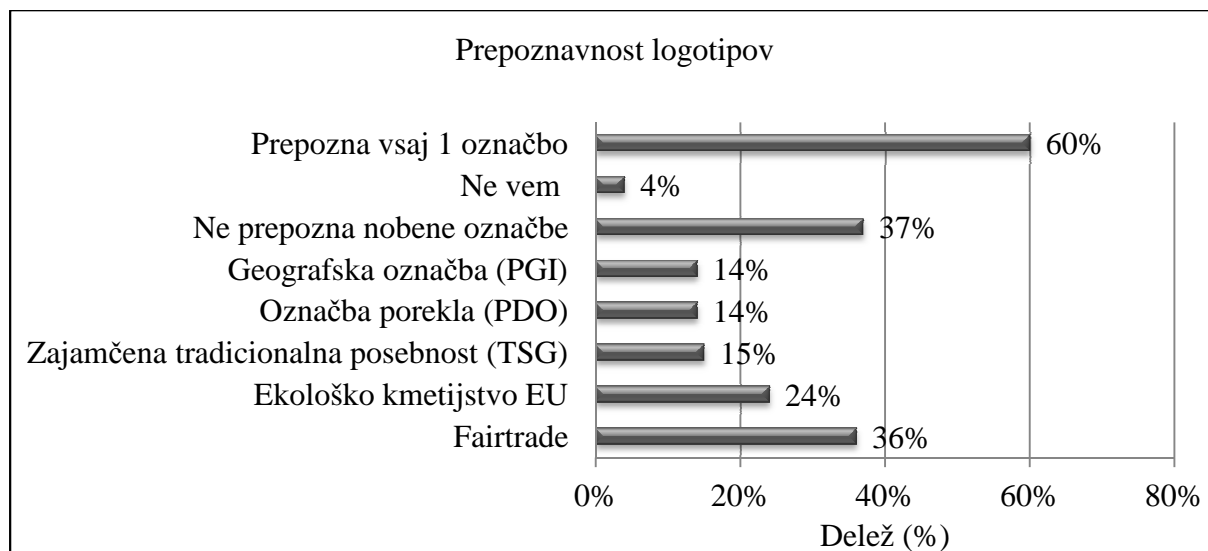
2.2 OZAVEŠČENOST, RAZUMEVANJE TER ODNOS POTROŠNIKOV DO EKOLOŠKO PRIDELANE HRANE

Splošna ozaveščenost potrošnikov o označbah na živilih je majhna. Raziskovalci, ki so soustvarjali specialni Eurobarometer 389, so anketiranim potrošnikom iz različnih evropskih držav postavljali vprašanja o njihovem dojetanju varnosti hrane in samooskrbe ter obravnavali njihove prioritete pri nakupovanju hrane in ozaveščenost o oznakah kakovosti, ki se pojavljajo na živilih (Special Eurobarometer 389, 2012). Španski znanstveniki (Gracia in de-Magistris, 2015) so raziskovali, kateri sistem označevanja hrane je potrošnikom najbolj pomemben in kateri najmanj. Nizozemske znanstvenike (Hoogland in sod., 2007) je zanimalo, v kolikšni meri potrošniki prepoznajo, razumejo in vrednotijo informacije o načinu pridelave hrane na živilih ter kako pomembna je pri tem količina podatkov. Skupina znanstvenikov (Van Loo in sod., 2013) je v Belgiji raziskovala, kako potrošniki ocenjujejo kakovost jogurta iz ekološke pridelave v primerjavi z jogurtom iz konvencionalne pridelave ter v kolikšni meri so ozaveščeni o pomenu logotipa za ekološke proizvode EU (Slika 3). Sodelujočim v raziskavi so pokazali pet različnih logotipov, ki posredujejo informacije o izvoru živil, ter jih vprašali, katere od njih prepoznajo (Preglednica 1).

Preglednica 1: Pomen in slike logotipov, ki so bili vključeni v raziskavo (Special Eurobarometer 389, 2012)

Pomen logotipa	Slika logotipa
<p>- Ekološko kmetijstvo EU zagotavlja, da so živila z logotipom proizvedena v EU po zakonitostih ekološkega načina kmetovanja (Special Eurobarometer 389, 2012) .</p>	
<p>- »Fairtrade« nakazuje, da je živilo proizvedeno, predelano, pakirano in prodano v skladu standardi »pravične trgovine« (Special Eurobarometer 389, 2012).</p>	
<p>- »Zaščitena označba porekla« (PDO) pomeni, da mora biti živilo v celoti (pridelano, predelano in pripravljeno) proizvedeno na določenem geografskem področju (Šavrin, 2005; Special Eurobarometer 389, 2012).</p>	
<p>- »Geografska označba« (PGI) zagotavlja, da je živilo pridelano, predelano ali pripravljeno na določenem geografskem območju (Ministrstvo za kmetijstvo... (2013), Special Eurobarometer 389, 2012).</p>	
<p>- »Zajamčena tradicionalna posebnost« (TSG) določa, da mora biti živilo proizvedeno ali iz tradicionalnih sestavin ali je zanj značilna tradicionalna sestava ali je pridelano ter predelano na tradicionalen način (Ministrstvo za kmetijstvo... (2013), Special Eurobarometer 389, 2012).</p>	

Rezultati so pokazali, da tri petine (60 %) prebivalcev EU prepozna vsaj enega izmed logotipov. Dobra tretjina (36 %) prebivalcev EU prepozna »Fairtrade«, četrtnina (24 %) pa prepozna novi logotip ekološkega kmetijstva EU. Manjšina prepozna ostale tri logotipe (Slika 1).

Slika 1: Prepoznavnost logotipov (Special Eurobarometer 389, 2012)

Tako skupna kot individualna prepoznavnost logotipov se razlikuje med državami članicami. Logotip »Fairtrade« je najbolj prepoznaven v Veliki Britaniji (81 %), najmanj pa v Španiji (3 %), medtem ko je logotip ekološkega kmetijstva najbolj prepoznaven (39 %) ravno v Španiji. Najmanj sodelujočih je logotip ekološkega kmetijstva EU prepoznalo v Romuniji (10 %). Najmanjša splošna prepoznavnost logotipov se je pokazala na Cipru, saj 64 % sodelujočih ni prepoznalo nobenega logotipa, največja pa je v Veliki Britaniji, kjer nobenega logotipa ni prepoznalo 13 % sodelujočih (Special Eurobarometer 389, 2012).

Gracia in de-Magistris (2015) sta raziskavo opravili v Španiji, kjer je v uporabi največji delež različnih načinov označevanja (označb, logotipov) v Evropi (20 %), sledijo Nemčija (12,5 %), Italija, Češka, Francija in Portugalska. Potrošnikom so predstavili sedem različnih načinov označevanja (logotip ekološkega kmetijstva EU, preglednica s prehranskimi navedbami, dolžina prodajne poti, emisije ogljika, dobro počutje živali/živalim prijazna reja ter zajamčena tradicionalna posebnost) ter jih prosili, da jih glede na svoje mnenje razporedijo od najbolj do najmanj pomembnega. Rezultati so pokazali, da je najbolj pomemben način označevanja preglednica s prehranskimi navedbami (35 %), sledi ji zajamčena tradicionalna posebnost (30 %), na tretjem mestu pa je logotip ekološkega kmetijstva EU s 25 %, kar znaša 90 % vseh

vprašanih potrošnikov. Preostalih 10 % si delijo označbe za dolžino prodajne poti, emisije ogljika, dobro počutje živali/živalim prijazna reja.

Nizozemske znanstvenike (Hoogland in sod., 2007) je zanimalo, kako potrošniki prepoznajo, razumejo in vrednotijo informacije o načinu pridelave hrane, ki lahko prispeva k bolj trajnostnemu razvoju, na embalaži izdelkov. Pripravili so devet različnih testov. Vsak je vseboval enega od treh proizvodov in enega izmed treh primerov informacij na embalaži. Uporabili so tri vire živalskih beljakovin – file piščanca, delno posneto mleko in file lososa –, ter tri različne primere informacij na embalaži izdelkov: certificiran nizozemski logotip ekološkega kmetijstva (Slika 2) in informacije o standardih ekološke pridelave, samo certificiran nizozemski logotip ekološkega kmetijstva ter trditev, da izdelek prihaja s svetovnega trga in da je bil proizveden v skladu s proizvodnimi standardi (Preglednica 2).

Preglednica 2: Informacije, uporabljene za pripravo testov (Hoogland in sod., 2007)

	File piščanca 263 g	Delno posneto mleko 1 l	File lososa 263 g
Primer 1: logotip (glej Slika 2) in informacije 	<u>Ekološko:</u> - živalim prijazni hlevi - dostop do izpusta - ekološko pridelana krma - ni krajšanja kljunov - minimalna proizvodnja gnoja in poraba energije <u>Logotip</u> Cena: 22,95/kg; 6,04 €	<u>Ekološko:</u> - živalim prijazni hlevi - dostop do izpusta - ekološko pridelana krma - ni odstranjevanja rogov - minimalna proizvodnja gnoja in poraba energije <u>Logotip</u> Cena: 1,15/l	<u>Ekološko:</u> - živalim prijazni bazeni - neboleče omamljanje/klanje - ekološko pridelana krma - filtriranje in recikliranje vode <u>Logotip</u> Cena: 22,95/kg; 6,04 €
Primer 2: logotip (Slika 2)	<u>Logotip</u> Cena: 22,95/kg; 6,04 €	<u>Logotip</u> Cena: 1,15/l	<u>Logotip</u> Cena: 22,95/kg; 6,04 €
Primer 3: izdelek iz svetovnega trga	- s svetovnega trga - proizveden v skladu s proizvodnimi standardi Cena: 7,95/kg; 2,09 €	- s svetovnega trga - proizveden v skladu s proizvodnimi standardi Cena: 0,55/l	- s svetovnega trga - proizveden v skladu s proizvodnimi standardi Cena: 19,95/kg; 5,25 €

Slika 2: Certificiran logotip ekološkega kmetijstva na Nizozemskem (Yarrah, 2016)

Po pričakovanjih je bil potrošnikom bolj poznan primer 2, samo logotip ekološkega kmetijstva. Ostala dva primera informacij na izdelkih sta se izkazala za relativno nova. Večina anketiranih potrošnikov je bila seznanjena z logotipom ekološkega kmetijstva, ne pa tudi s standardi, ki jih logotip predstavlja. Izdelek, ki je bil opremljen samo z logotipom (primer 2), je bil v primerjavi z izdelkom s svetovnega trga (primer 3) ocenjen kot bolj živalim prijazen, bolj prijazen okolju in naravi ter bolj zdrav in boljšega okusa. Primerjali so še izdelek, ki je bil opremljen samo z logotipom, ter izdelek z logotipom in informacijami o pridelavi. Rezultati so pokazali v prid slednjemu. Potrošniki so ga ocenili kot bolj prijaznega živalim, okolju ter naravi, prav tako naj bi bil bolj zdrav, dražji, bolj varen ter boljšega okusa (Hoogland in sod., 2007).

Avtorji so med potrošniki Severne Belgije raziskovali, kako ocenjujejo kakovost jogurta iz ekološke pridelave v primerjavi z jogurtom iz konvencionalne pridelave ter v kolikšni meri so ozaveščeni o pomenu logotipa za ekološke proizvode EU (Slika 4). Da bi pridobili kvantitativne podatke o ozaveščenosti ter prepoznavnosti logotipa za ekološke proizvode EU, so opravili anketiranje »face-to-face«, anketiranci so bili naključno izbrani. Anketirance so najprej vprašali, ali prepoznajo logotip za ekološke proizvode EU (odgovorili so z DA/NE) in ali prepoznajo državni logotip (»Biogarantie logo«, Slika 3) za ekološke proizvode (odgovorili so z DA/NE). Potem so jim postavili vprašanja v zvezi s štirimi trditvami, ki se nanašajo na poznavanje pomena logotipa za ekološke proizvode EU (Preglednica 3). Rezultati so pokazali, da imajo potrošniki pozitiven odnos do ekološko pridelanega jogurta, saj so ga v primerjavi s konvencionalno pridelanim ocenili kot bolj zdravega, varnega, okusnega, kakovostnega, zaupanja vrednega ter pridelanega na okolju prijaznejši način (Van Loo in sod., 2013).

Slika 3: Certificiran logotip za ekološke proizvode v Belgiji (Labelinfo, 2016)

Preglednica 3: Izjave o pomenu logotipa ekološkega kmetijstva EU (Van Loo in sod., 2013)

Logotip pomeni, da...	Pravilni odgovor	% pravilnih odgovorov	% nepravilnih odgovorov
... je vsaj 95 % sestavin ekološkega izvora.	Pravilno	52	48
... je vsaj 70 % sestavin ekološkega izvora.	Nepravilno	63	37
... izdelek lahko vsebuje do 20 % genetsko spremenjenih sestavin.	Nepravilno	79	21
... se lahko uporablja za proizvode, ki izhajajo iz ribolova in lova divjih živali.	Nepravilno	70	30

Logotip za ekološke proizvode EU je prepoznalo 31 % vprašanih, kar je v skladu z rezultati Eurobarometra 389. Po njihovih podatkih je ta logotip prepoznalo 24 % anketirancev (Special Eurobarometer 389, 2012). Morda je za slabo prepoznavnost krivo dejstvo, da je uporaba logotipa za ekološke proizvode EU obvezna šele od junija 2010. Ostale zasebne, blagovne in storitvene označbe pa so na trgu že dalj časa; npr. belgijski logotip je v uporabi od leta 1988. Pravi pomen logotipa za ekološke proizvode EU je poznalo 23 % anketirancev (pravilni odgovori na vsa štiri vprašanja iz Preglednice 3). Delno je pomen logotipa poznalo skoraj 72 % (pravilni odgovori na vsaj 1 vprašanje iz Preglednice 3), na vsa štiri vprašanja pa je napačno odgovorilo 5 % anketirancev (Preglednica 4) (Van Loo in sod., 2013).

Preglednica 4: Objektivno znanje o logotipu ekološkega kmetijstva EU (Van Loo in sod., 2013)

Število pravilnih odgovorov na vprašanja iz preglednice 3	Delež (%)
0	5,0
1	16,7
2	36,1
3	19,1
4	23,1

2.3 LOGOTIP EKOLOŠKEGA KMETIJSTVA EVROPSKE UNIJE

Skupni logotip ekološkega kmetijstva EU (Slika 4) je bil uveljavljen z namenom harmonizacije ekološkega sektorja in povečanja zaupanja potrošnikov v ekološko pridelano hrano (Van Loo in sod., 2013). Organiziran je bil vse-evropski natečaj, na katerem so sodelovali študentje umetnosti in oblikovanja. Izbran je bil logotip „Evrolist“, ki prikazuje zvezde iz simbola EU, razporejene v obliki lista na zeleni podlagi. Gre za zelo neposreden znak, ki jasno sporoča dve osrednji ideji: narava in Evropa. Od 1. julija 2010 dalje je logotip obvezen za vse predpakirane ekološke proizvode, ki so bili proizvedeni v kateri od držav članic in ustrezajo zahtevanim standardom. Za proizvode iz uvoza je uporaba prostovoljna. Poleg logotipa EU je dovoljena uporaba drugih zasebnih, regionalnih ali nacionalnih logotipov (Evropska komisija, 2010).

Slika 4: Logotip ekološkega kmetijstva Evropske unije (Evropska komisija, 2010)

2.4 ZAKONODAJA

2.4.1 Pravilnik o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil (2014)

Pravilnik... (2014) »določa metode in postopke ekološke pridelave in predelave ter označevanje kmetijskih pridelkov oziroma živil pogoje za uporabo označbe "ekološki" v Republiki Sloveniji«. Objavljen je bil v št. 8/2014 Uradnega lista RS. Pravilnik v 38. členu predpisuje, da mora »izvajalec ali obrat javne prehrane, ki želi ekološke kmetijske pridelke oziroma živila, ki so pridelana ali predelana v Republiki Sloveniji, tržiti na njenem območju, mora tak pridelek oziroma živilo označiti z izrazi iz 23. člena Uredbe 834/2007/ES, lahko pa uporabi tudi zaščitni znak v skladu s pravilnikom o zaščitnem znaku za označevanje kmetijskih pridelkov oziroma živil«, katerega 3. člen določa, da se »zaščitni znak za označevanje ekoloških kmetijskih pridelkov oziroma živil (Slika 5) lahko uporablja za tiste kmetijske pridelke oziroma živila, ki se pridelujejo oziroma predelujejo po pogojih, določenih s predpisi, ki urejajo ekološko predelavo ter so pod predpisanim nadzorom« (Pravilnik ..., 2001). Četrti odstavek 38. člena Pravilnika ... (2014) pa poleg izrazov iz 23. člena Uredbe ter zaščitnega znaka dovoljuje označevanje ekoloških kmetijskih pridelkov oziroma živil tudi z zasebnimi (Biodar, Demeter), blagovnimi ali storitvenimi oznakami.

ekološki | Republika Slovenija
Ministrstvo za kmetijstvo,
gozdarstvo in prehrano

Slika 5: Zaščitni znak za označevanje ekoloških kmetijskih pridelkov oziroma živil v Sloveniji (Pravilnik..., 2014)

2.4.2 UREDBA SVETA (ES) št. 834/2007 z dne 28. junija 2007 o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov in razveljavitvi Uredbe (EGS) št. 2092/91

Uredba Sveta (ES) št. 834/2007 ..., 2007 v uvodu določa, da ekološka pridelava pomeni »celotni sistem upravljanja kmetijskega gospodarstva in pridelave hrane, ki združuje najboljšo okoljsko prakso, visoko raven biotske raznovrstnosti, ohranjanje naravnih virov, uporabo visokih standardov dobrega počutja živali in način pridelave v skladu s preferencami nekaterih potrošnikov za proizvode, pridelane z uporabo naravnih snovi in postopkov«. Prav tako določa, da bi morali biti izrazi, »ki označujejo ekološke proizvode, zaščiteni pred uporabo na neekoloških proizvodih po vsej Skupnosti ter neodvisno od uporabljenega jezika. Zaščita bi morala veljati tudi za običajne izpeljanke ali okrajšave teh izrazov, ne glede na to, ali se uporabljajo samostojno ali skupaj«. Prav tako je v uvodu predlagano, da predpisi Skupnosti spodbujajo enotno pojmovanje ekološke pridelave. Vendar pa 23. člen te Uredbe določa, da se izdelke, pridelane na ekološki način, sme označevati z izpeljankama, kot sta »eko« (ekološko) in »bio« (biološko). Lahko sta uporabljeni posamezno ali skupaj po vsej Skupnosti in v kateremkoli jeziku«. V prilogi, ki se na omenjeni člen nanaša, pa je zapisano, da se dvojno poimenovanje (»ekološko« in »biološko«) lahko uporablja v Španiji, Češki, Slovaški, Nemčiji in Latviji, »organsko« v Združenem kraljestvu in Gruziji (ki sicer ni članica, je pa omenjena v Uredbi), v ostalih članicah pa naj se uporablja izključno bodisi izraz »ekološko« ali »biološko« (Priloga E).

Prav tako pa Uredba Sveta (ES) št. 834/2007 ..., 2007 v 25. členu določa uporabo logotipa ekološke pridelave EU. Ta se lahko uporabi »za označevanje, predstavitev in oglaševanje proizvodov, ki izpolnjujejo zahteve iz te uredbe«.

2.5 FOKUSNA SKUPINA ALI VODENI SKUPINSKI INTERVJU

Metoda fokusne skupine sodi v skupino kvalitativnih metod raziskovanja za zbiranje, analizo in interpretacijo podatkov. Uvrščamo jo tudi v skupino eksplorativnih ali poizvedovalnih metod. Pri kvalitativnih metodah raziskovanja se uporabljajo nestandardizirane tehnike anketiranja ali opazovanja, ki niso zelo strukturirane, npr. skupinska diskusija ali poglobljeni individualni intervju. Raziskovalci iščejo kvalitativne podatke za oblikovanje vtisa (Klemenčič in Hlebec, 2007).

Fokusna skupina ali skupinski intervju predstavlja uvod v spoznavanje področja problematike, prvi korak na neznanem območju. Gre za voden pogovor majhne skupine ljudi, ki poteka po določenem protokolu. Pogovor vodi oseba, ki pozna področje raziskovanja in je seznanjena s protokolom. Cilj fokusne skupine je izvedeti, kakšno je mnenje sodelujočih o obravnavani problematiki. Na podlagi ugotovitev lahko sestavimo anketni vprašalnik in z njegovo pomočjo dobimo konkretnije rezultate, ki jih lahko kvantitativno obdelamo.

2.6 ANKETA/ANKETNI VPRAŠALNIK

Anketa je postopek zbiranja podatkov, ki kot tehniko uporablja vprašalnik oziroma pisno anketo ali intervju oziroma ustno anketo. S pomočjo anket zbiramo mnenja ljudi o temi, ki nas zanima (Curk, 2016). Je merski instrument za zbiranje kvantitativnih podatkov. Sestoji iz več vprašanj. Poznamo tri tipe vprašanj, in sicer odprti, zaprti in polodprti tip.

Odprta vprašanja so tista, na katera anketiranec odgovori opisno, brez ponujenih možnosti. Ta tip uporabimo, ko ne moremo vnaprej predvideti vseh verjetnih odgovorov. Pri odprtem tipu vprašanj lažje oblikujemo vprašanja, lahko pridobimo bolj podrobne in informativne odgovore, saj anketiranci nanje lahko odgovorijo v poljubnem obsegu. Po drugi strani pa vprašanja niso standardizirana, za anketirance so zahtevnejša, za odgovarjanje morajo biti bolj motivirani. Srečamo se s problemom večje količine trivialnih odgovorov, ki so bolj zahtevni za raziskovalca, saj jih je za analizo treba predhodno kategorizirati (Benstat, 2016).

Zaprta vprašanja so tista, pri katerih anketiranec izbere enega ali več izmed vnaprej ponujenih odgovorov, ki se praviloma medsebojno izključujejo. Vprašanja zaprtega tipa običajno uporabimo, kadar lahko predvidimo vse verjetne odgovore anketirancev. So standardizirana, manj zahtevna tako za anketiranca kot tudi za raziskovalca. Po drugi strani pa imajo vprašanja zaprtega tipa tudi slabosti: težja formulacija vsebine vprašanja, težja formulacija vnaprej ponujenih možnosti odgovorov, omejevanje in usmerjanje anketirancev pri razumevanju in odgovarjanju, vpliv vrstnega reda vprašanj in ponujenih odgovorov na izbor, pojav mehničnega odgovarjanja, možnost problema trivialnih odgovorov zaradi prenasičenosti z vprašanji (Benstat, 2016).

Polodprta vprašanja so tista, ki so sestavljena iz elementov zaprtega in odprtega tipa vprašanj. Bistveni del so vnaprej ponujene možnosti odgovorov, ki vključujejo tudi možnost »drugo«, ki anketirancem omogoča opisno odgovarjanje, če se ne odločijo za noben vnaprej ponujen odgovor. Običajno polodprta vprašanja uporabimo, kadar obstaja možnost, da pri vnaprej ponujenih odgovorih nismo uspeli predvideti vseh verjetnih možnosti, ali če je seznam vseh možnosti predolg (Benstat, 2016).

3 MATERIALI IN METODE DE LA

3.1 FOKUSNA SKUPINA ALI VODENI SKUPINSKI INTERVJU

V naši raziskavi je v fokusni skupini sodelovalo sedem oseb, starih od 25 do 62 let, od tega so bile štiri ženske in trije moški. Cilj fokusne skupine je bil izvedeti, ali sodelujoči prepoznajo oznake, logotipe na izdelkih konvencionalnega in ekološkega izvora, ali poznajo oziroma razumejo pomen oznak ter kako te oznake vrednotijo. Povprašali pa smo jih tudi, do katere mere zaupajo oznakam na izdelkih in koliko so pozorni na oznake med nakupovanjem živil.

Za začetek smo udeležence pozdravili, jih povabili naj sedejo, ter se drug drugemu predstavili. Nato smo jih prosili, naj naštejejo tri do pet stvari, na katere pomislijo, ko jim omenimo ohranjanje zdravja, ter jih povabili, naj utemeljijo svojo izbiro. Ko so omenili zdravo prehrano, smo jih nadalje povprašali, kaj jim pomeni pojem zdrave prehrane. Nadaljevali smo s postavljanjem vprašanj glede nakupovanja živil, kaj preberejo na embalaži živil, na podlagi česa se odločijo za nakup živila. Pričakovali smo, da bo nekdo izmed njih omenil, da je pozoren na način, na katerega je bil izdelek pridelan.

V naslednjem koraku smo udeležencem predstavili izdelke različnih skupin, z različnimi oznakami (probiotični jogurt brez GSO, naravni bio jogurt in jogurt v lončku brez oznak; korenček – brez oznake, z oznakami eko-bio-organsko, označen samo z »eko« ali samo z »bio«; jajca iz baterijske reje, eko, bio, hlevska reja/jajca iz gnezda, talna reja; (Priloge D1, D2, D3) ter izdelke brez njih. Prosili smo jih, naj iz vsake skupine izberejo tistega, ki bi ga kupili, in utemeljijo svojo izbiro. V primeru, da nihče ne bi izbral izdelkov iz ekološke pridelave, smo jih vprašali, zakaj je temu tako.

V nadaljevanju smo udeležence prosili, da na ocenjevalnem listu s pomočjo Likartove skale na lestvici od 1 do 7, kjer 1 pomeni najmanj, 7 pa najbolj kakovostno, ovrednotijo kakovost izdelkov iz različnih načinov pridelave, in sicer iz konvencionalnega, integriranega, ekološkega, biološkega in organskega načina pridelave, ter izdelkov brez tovrstnih označb. Nato smo udeležence vprašali, kaj menijo, katere pogoje/standarde mora izpolnjevati/dosegati izdelek, da lahko pridobi oznako »bio«, »eko« ali »organsko«, kje so dobili informacije o tem, kar je moral razložiti vsak udeleženec posebej. Dodali smo še vprašanje, kakšna je po njihovem mnenju razlika med pojmi »bio«, »eko« ali »organsko«. Nadalje smo udeležence

prosili, naj s pomočjo Likartove skale opredelijo svoje zaupanje v oznake na živilih, oziroma v kolikšni meri verjamejo, da je izdelek res pridelan npr. ekološko in ali menijo, da nosi pravi znak. Na koncu smo se udeležencem lepo zahvalili za čas, ki so nam ga namenili.

3.2 ANKETA/ANKETNI VPRAŠALNIK

Po opravljenem razgovoru v fokusni skupini smo dobili podrobnejši vpogled v dejansko stanje na področju naše problematike. Na podlagi odgovorov in vprašanj, ki smo jih pridobili od sodelujočih, smo sestavili anketni vprašalnik (Priloga B), sestavljen iz treh vprašanj. Prvo vprašanje je bilo polodprtega tipa. Pri prvem delu vprašanja smo jim ločeno od vprašalnika pokazali logotip ekološkega kmetijstva EU (Slika 4), ter jih vprašali, ali so ga že kdaj videli. Odgovorili so z DA ali NE. Tistim, ki so odgovorili z ne, nismo postavljali podvprašanj, tiste, ki so odgovorili z da, pa smo povprašali še, če vedo, kaj znak pomeni ter kje so ga videli. Na ta podvprašanja so odgovarjali opisno. Tudi drugo vprašanje je bilo polodprtega tipa. Anketirance smo prosili naj na subjektivni lestvici (od - 5 do + 5, negativni del lestvice pomeni manj, pozitivni del pa bolj kakovostni) določijo kakovost izdelkov iz ekološke, biološke in organske pridelave v primerjavi z izdelki iz konvencionalne pridelave (vrednost 0). Ne glede na to, kako so določili kakovost izdelkom, smo jih nadalje povprašali:

- zakaj so se tako odločili
- ali mislijo, da so ti trije načini pridelave različni,
- ali so to zgolj sinonimi za isti način,
- ali morda menijo, da sta dva od njih sinonima in tretji pomeni nekaj drugega.

Tretje vprašanje je bilo zaprtega tipa in nam je omogočilo ločitev anketirancev po spolu. Anketiranje je potekalo osebno (»face-to-face«), opravili smo ga med študenti različnih fakultet Univerze v Ljubljani (Priloga F1). Anketirali smo 85 ljudi, vendar jih je 5 od ankete odstopilo.

4 REZULTATI

4.1 FOKUSNA SKUPINA

Sodelujoči v fokusni skupini so se strinjali, da so za zdravje in ohranjanje zdravja pomembni zdrava in raznolika prehrana, šport/rekreacija, življenje v čistem okolju, pozitivno razmišljanje ter na splošno ravnotežje v življenju. Pojem doma pridelana hrana jim pomeni hrano, ki jo pridelajo sami doma na lastni njivi oziroma vrtu. Na vprašanje, na kaj so pozorni, ko nakupujejo živila, so odgovorili različno. Oseba 1 kupuje izdelke, ki jih družina pozna, so preverjeni, oseba 4 preveri sestavine, oseba 7 se o nakupu odloča glede na ceno, na oznake za nagrade, ki jih je izdelek prejel (npr. AGRA), je pozorna oseba 3. Oseba 5 je pozorna na datum izdelave ter rok uporabe. Poreklo pa je pomembno osebam 3, 4, 5 in 6. Nihče pa pri tem vprašanju ni omenil, da je pozoren na način pridelave.

Pri izbiri med izdelki iz različnih načinov pridelave, ter z različnimi oznakami, so pozornost namenjali videzu (*»korenček je majhen, zato ga otroci radi jedo surovega; na pogled lepši od ostalih; se zdi naraven, je najbolj podoben domačemu«*), poreklu (*»pomembno je, da je slovensko«*), izbirali so izdelke, ki so jih vajeni, ki jih vedno kupujejo, ter tiste, ki so po njihovem mnenju bolj zdravi (*»jogurt LCA, ker se mi zdi bolj zdrav, koristen, ker vsebuje probiotične bakterije; jogurt 1,3, ker ga vedno kupujem«*). Pogrešali so izdelke, ki bi bili označeni z oznako »domače«, kot npr. na tržnici. Prav tako kot pri prejšnjem vprašanju tudi tokrat ni nihče pozornosti namenil načinu pridelave. Zato smo jih vprašali, zakaj jih izdelki z oznakami bio«, »eko« ali »organsko« niso pritegnili. Osebi 2 se zdi, da si te izraze lahko vsak po svoje razlaga, oseba 3 meni, da ni neke točne definicije (vsaj ona je ne pozna), kaj pomeni eko, kaj bio in kaj organsko. Oseba 5 pa meni, da je tovrstno označevanje predvsem zavajanje kupcev.

Pri izpolnjevanju ocenjevalnega lista z Likartovo skalo, so se strani udeležencev takoj pojavila vprašanja o definicijah, pomenu teh oznak oziroma načinov pridelav. Vendar pa v tistem trenutku nismo smeli izdati pravih definicij. Oseba 4 se je spraševala: *»kaj pomeni »brez oznake« na izdelku? Kako naj si to razlagamo? Lahko pomeni, da je »domače«?«* Še en dokaz več, da je ozaveščenost o problematiki premajhna. Nadalje smo jih vprašali, kakšna je po njihovem mnenju razlika med bio«, »eko« ali »organsko«. Ponovno je med njimi nastala zmeda glede pomena.

V nadaljevanju navajam nekaj izjav oziroma ugotovitev sodelujočih:

- *»Bio in eko je zame enako, nisem pa čisto prepričan. Nagibam se k teoriji, da je eko=bio=organsko, čeprav mi je zadnji izraz bolj kot ne neznan.«* – oseba 4
- *»Mislim, da eko, bio, organsko niso sinonimi, samo je težko reči, kaj je kaj, ker nekateri govorijo o bio, o eko, drugi spet o organsko. Morali bi točno definirati te izraze.«* – oseba 3
- *»Eko verjetno pomeni, da se okolje s pridelavo ne obremenjuje; pri bio pa sledimo naravnim zakonitostim, da ne silimo rasti rastlin in živali zunaj okvira naravne poti.«* – oseba 6
- *»Organsko po mojem pomeni, da gnojimo s kompostom.«* – oseba 2
- *»Organsko mi sploh ni znan izraz, mi doma veliko pridelamo, in ko grem v trgovino, gledam bolj na to, da je slovensko, kot pa eko, bio in organsko.«* – oseba 5
- *»Kaj je pa potem naravno?«* – oseba 7
- *»Zakaj ni zraven še oznake naravno?«* – vsi

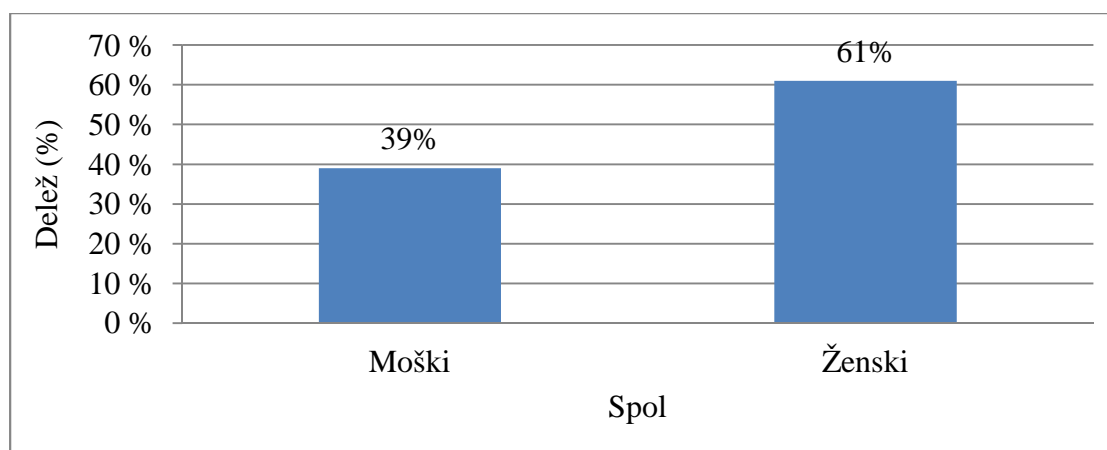
Ob vprašanju, kdaj lahko proizvajalec opremi izdelek z oznako eko, bio ali organsko, so bili sodelujoči spet precej zmedeni. Nekateri menijo, da mora izdelek verjetno ustrezati nekim standardom in izpolnjevati določene pogoje (osebi 3 in 7), drugi, da je to označevanje zadnje čase »moderno« med proizvajalci in to uporabljajo kot izgovor za dvig cen na splošno (oseba 7); tretji pa menijo, da imajo izrazi isti pomen in da je premalo govora oziroma znanega o pogojih/standardih za pridobitev certifikata (oseba 4). Zmedo povzročajo tudi primeri, ko so na izdelku navedeni vsi trije izrazi. Na vprašanje o zmedenosti potrošnikov na splošno pa je oseba 6 povzela mnenje skupine: *»Zmedenost je posledica splošnega ozaveščanja potrošnikov, nekateri so že tako oddaljeni od narave, da nimajo več pravih kriterijev, kontrole se pa tudi ne da izvajati tako na široko.«*

Nadalje smo udeležence prosili, naj s pomočjo Likartove skale opredelijo svoje zaupanje v oznake na živilih, oziroma v kolikšni meri verjamejo, da je izdelek res pridelan npr. ekološko, če nosi pravi znak. Vsem je bilo spet neprijetno, ker niso poznali pomena izrazov. Osebi 3 in 4 moti, ker zraven ni izraza »domače« kot npr. na tržnici, oseba 3 pa je mnenja, da tisti, ki določajo standarde, niso prepričani o pomenu teh oznak, da bi morali najprej sami razčistiti stvari in nato posredovati pravila, definicije potrošnikom. Meni pa tudi, da je to zelo tržno: *»Več je gor napisano, bolj je zanimivo za kupce.«* Oseba 7 predlaga enotno nalepko/oznako,

ki bi jo vsi poznali. Tako videz kot tudi pomen. Ker je nekatere udeležence zmotilo, da ni bilo na izbiri oznake »domače«, smo jih vprašali, ali bi kupili izdelek (npr. korenje), če bi na njem pisalo domače. Oseba 2: *»Odvisno od proizvajalca; če veš, da je res pridelan na njegovi njivi, da ga vidiš, ko dela na polju med sezono. Gre pa seveda tudi za zaupanje proizvajalcu.«* Vprašali pa smo jih tudi, ali bi bil izdelek lahko označen z »domače« in »eko«. Oseba 3 pravi, da ne, oseba 1 pa, da bil izdelek lahko tako označen, če bi šlo za ekološko pridelavo doma in bi bili na izdelku napisani osebni podatki pridelovalca.

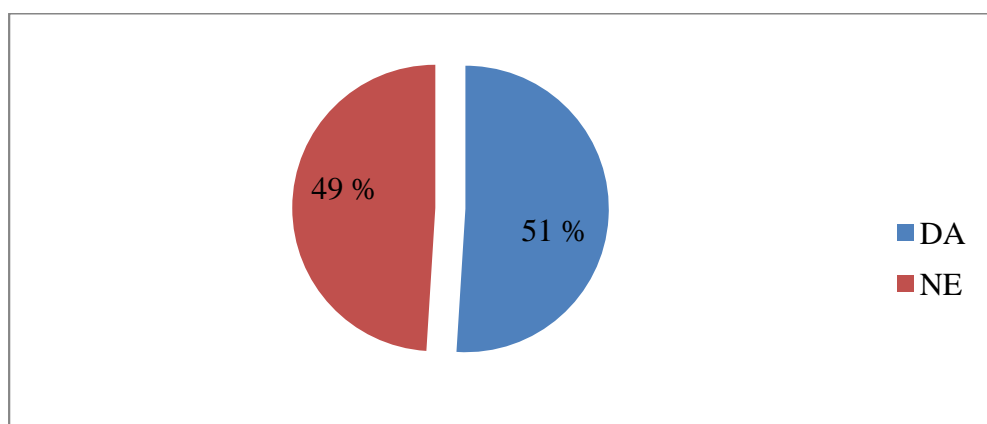
4.2 ANKETA

Med študenti različnih fakultet Univerze v Ljubljani (Preglednica 4) smo anketirali 80 študentov. Od tega je bilo 49 (61 %) žensk in 31 (39 %) moških (Slika 6). Pet anketirancev je od ankete odstopilo, kar so pripisali premajhni ozaveščenosti o tematiki, zato jih v nadaljnji obdelavi nismo upoštevali.

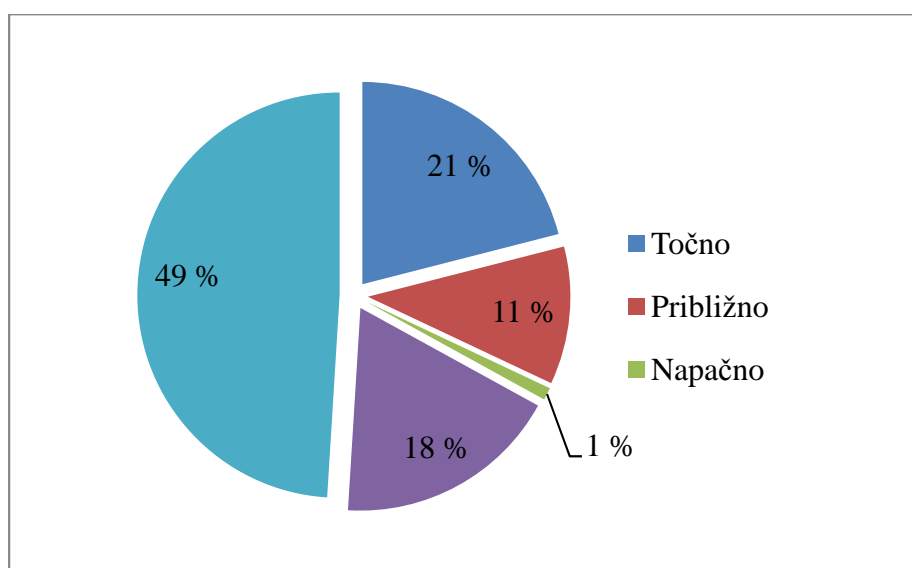
Slika 6: Razmerje med spoloma

Anketirancem smo pokazali relativno nov logotip Evropske unije za ekološke proizvode (Slika 4) in jih vprašali, ali so ga že kje videli oz. ali jim je poznan. Polovica (51 %) anketiranih je izjavila, da je znak že videla, preostalih 39 (49 %) anketirancev logotipa še ni videlo (Slika 7). Nepoznavanje znaka so nekateri pripisali dejstvu, da nakupov ne opravljajo, drugi pa so izjavili, da jim oznake niso pomembne, zato nanje tudi niso pozorni.

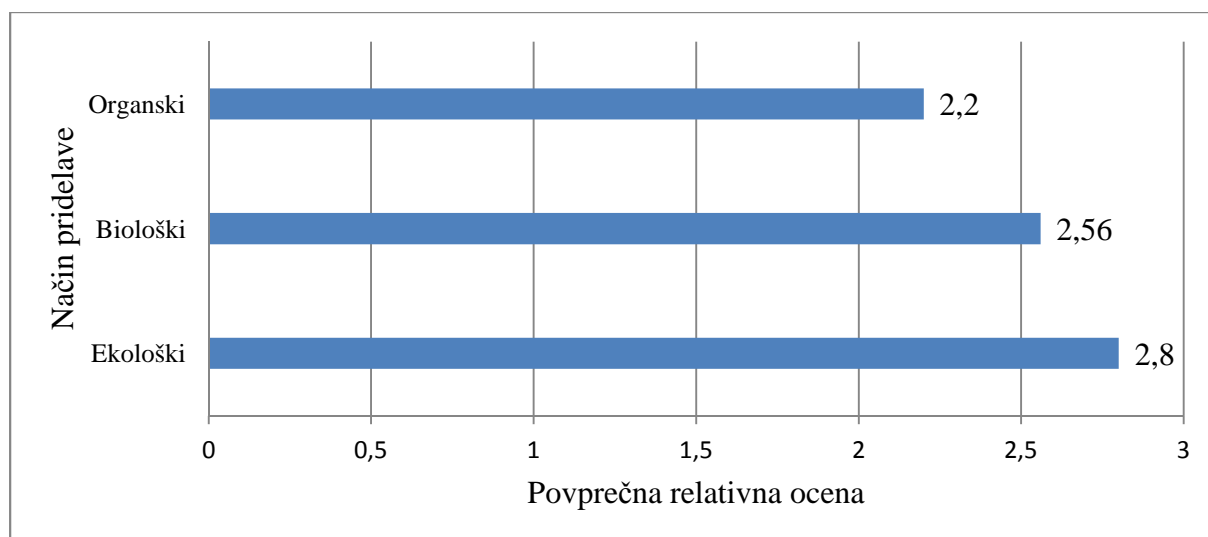
Slika 7: Prepoznavnost logotipa EU za ekološke proizvode med anketiranci

Anketirance, ki so prepoznali logotip za ekološke proizvode EU, smo vprašali še, ali poznajo pravi pomen logotipa oziroma ali vedo, kaj ta logotip predstavlja. Pravi pomen pozna 17 anketirancev oziroma 21 %, približnega 9 anketirancev oziroma 11 %, napačno je odgovoril eden, 14 (18 %) anketirancev pa pomena ni poznalo (Slika 8).

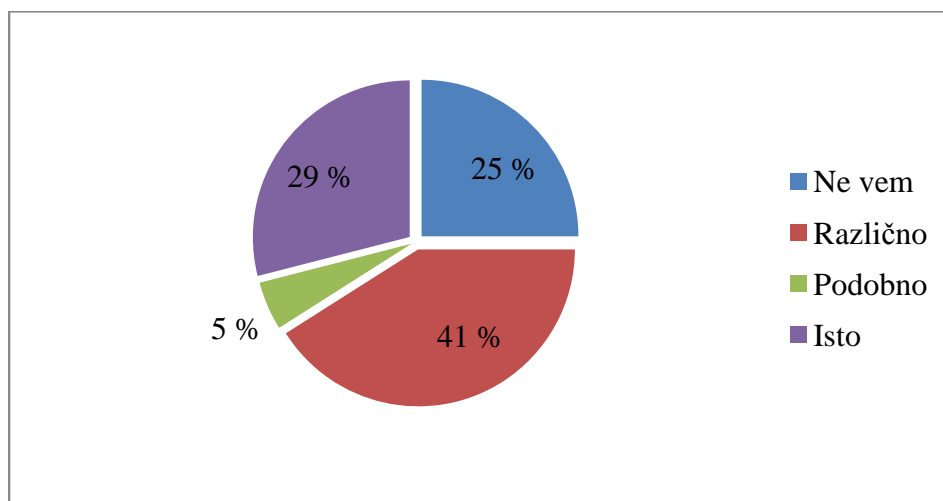
Slika 8: Poznavanje pomena logotipa EU za ekološke proizvode med anketiranci

Anketiranci so na subjektivni lestvici v povprečju izdelke iz ekološkega, biološkega in organskega načina pridelave ocenili za bolj kakovostne od izdelkov iz konvencionalne pridelave. Za najbolj kakovostne izdelke so ocenili izdelke iz ekološke pridelave (+2,80), sledijo izdelki iz biološke pridelave (+2,53), na zadnjem mestu pa so izdelki iz organske pridelave (+2,19). Razlika v oceni kakovosti med izdelki označenimi kot ekološki in organski znaša 0,61 točke ter 0,27 točke, če primerjamo kakovost izdelkov označenih kot ekološki in biološki (Slika 9).

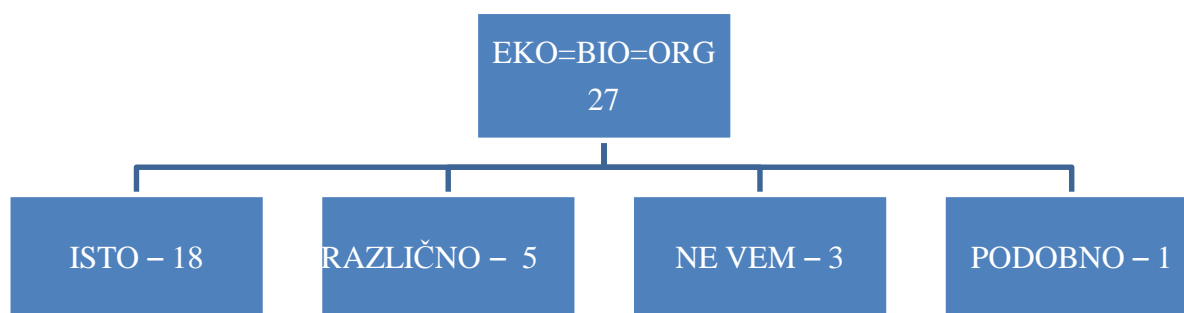
Slika 9: Povprečna relativna ocena kakovosti izdelkov z oznakami EKO, BIO, ORGANSKO v primerjavi z izdelki iz konvencionalnega načina pridelave

Potem ko so anketiranci na subjektivni lestvici določili kakovost izdelkom iz ekološke, biološke ter organske pridelave v primerjavi z izdelki iz konvencionalne pridelave, smo jih vprašali še, zakaj so se tako odločili. Ali menijo, da ti trije izrazi pomenijo različne načine pridelave, ali so to sinonimi za isti način, ali sta morda dva izraza sinonima, tretji pa pomeni nekaj drugega. Kar slaba polovica (41 %) vprašanih meni, da izrazi pomenijo tri različne načine pridelave. Slaba tretjina (29 %) vprašanih pa je bila mnenja, da so izrazi sinonimi za isti način pridelave. Petindvajset odstotkov (25 %) vprašanih ni vedelo odgovora, 5 % vprašanih pa je menilo, da izrazi pomenijo podobne načine pridelave (Slika 10).

Slika 10: Razumevanje pomena izrazov EKO, BIO, ORGANSKO med anketiranci

Ko smo pregledali ocene, ki so jih anketiranci dodelili izdelkom označenih kot ekološko, biološko in organsko, smo ugotovili, da je 27 anketirancev na Likartovi skali izdelke z omenjenimi oznakami ocenilo z enako vrednostjo, kar pomeni, da menijo, da so izdelki enake kakovosti. Od teh 27 anketirancev je 18 anketirancev enako oceno izdelkom, ki so bili sicer označeni z različno oznako, namenilo zato, ker so vedeli, da gre za sinonime, ki označujejo isti način pridelave in je potem logično, da se ti izdelki med seboj v kakovosti ne razlikujejo. Pet anketirancev je z isto vrednostjo ocenilo kakovost izdelkov označenih z različno oznako, kljub temu, da so menili, da gre za različne načine pridelave. Od ostalih, ki so izdelkom označenim z ekološko, biološko in organsko dodelili enako oceno, trije anketiranci niso bili prepričani ali gre za sinonime ali ne, en anketiranec pa je izdelke ocenil z enako oceno zato, ker je menil, da gre za podobne načine pridelave (Slika 11). Anketirancev, ki so menili, da izrazi ekološko, biološko in organsko ne predstavljajo izdelkov enake kakovosti ter da izrazi ne predstavljajo sinonimov za ekološko kmetijstvo, je bilo 53.

Slika 11: Vrednotenje kakovosti izdelkov iz ekološke, biološke in organske pridelave v primerjavi z izdelki iz konvencionalne pridelave in razumevanje pomena izrazov, uporabljenih za poimenovanje teh izdelkov

5 RAZPRAVA

V slovenskih živilskih trgovinah potrošniki lahko izbirajo med številnimi izdelki, ki izvirajo iz različnih načinov pridelave – konvencionalnega, integriranega ter ekološkega. Za poimenovanje izdelkov iz ekološkega načina se lahko poleg »ekološki« uporabljata tudi sinonima »biološki« in »organski«. Poleg izrazov je treba ekološki izdelek označiti tudi z relativno novim znakom oziroma logotipom, tj. skupnim logotipom ekološkega kmetijstva EU. Predpostavljali smo, da različno poimenovanje ekoloških izdelkov ter slaba ozaveščenost o pomenu izrazov med potrošniki povzročata zmedo. Nerazumevanje izrazov »ekološki«, »biološki« in »organski« potrošnikom onemogoča pravilno vrednotenje tako označenih izdelkov.

Na začetku raziskave smo izvedli anketo s fokusno skupino z namenom, da bi bolje razumeli problematiko, ki smo jo želeli raziskati. Povabili smo sedem udeležencev, starih med 25 in 62 let. Menili so, da je tovrstno označevanje zgolj tržna niša, ki vse bolj pridobiva na pomenu, saj se vse več ljudi zateka nazaj k naravi in posega po ekoloških izdelkih. Prav tako so ugotovili, da se boljše sliši, če je na izdelku napisanih več stvari, ter da lahko izraze in logotip ekološkega kmetijstva uporabi vsak, ne glede na to, ali izdelek ustreza standardom ali ne. Zanimariti pa ne gre tudi cenovnega vidika. Nekateri se za na nakup ekoloških živil ne odločijo, ker je zanje treba plačati več kot za izdelek iz konvencionalnega načina pridelave. Namigovali so tudi, da morda tisti, ki pišejo zakone, uredbe, pravilnike na tem področju, ne vedo, kaj točno ti izrazi pomenijo, da torej tudi to prispeva k zmedi med potrošniki. Ko smo jim na izbiro ponudili različne skupine izdelkov iz različnih načinov pridelave, se nihče ni odločil za nakup izdelkov iz ekološke pridelave.

Rezultati fokusne skupine so nam pomagali pri izdelavi anketnega vprašalnika. Zanimalo nas je predvsem, kako potrošniki razumejo ter vrednotijo omenjene izraze, ali prepoznajo logotip ekološkega kmetijstva EU ter ali vedo, kaj logotip predstavlja oziroma pomeni. Logotip je prepoznala polovica anketirancev, pravi pomen pa je poznala le četrtina. Ugotovitve potrjujejo tudi ustvarjalci Special Eurobarometra 389 (2012), saj je logotip ekološkega kmetijstva prepoznalo 24 % anketirancev, tako kot tudi Van Loo in sod. (2013), ki so prav tako kot mi raziskovali prepoznavnost in poznavanje pomena logotipa. Logotip je prepoznalo 31 % anketirancev, pravi pomen pa je poznala slaba četrtina (23 %) anketirancev. V raziskavi,

ki so jo opravili Hoogland in sod. (2007), so rezultati pokazali, da je večina anketirancev prepoznala logotip, niso pa poznali standardov, ki jih le-ta predstavlja.

Kljub slabi prepoznavnosti med anketiranci pa so v povprečju ocenili, da je kakovost izdelkov iz ekološkega, biološkega ter organskega načina pridelave višja kot kakovost izdelkov iz konvencionalnega načina. Če povzamem mnenja in komentarje anketirancev, jim je bilo skupno, da so izdelki iz omenjenih treh načinov pridelave bolj kakovostni kot izdelki iz konvencionalnega načina, le da nekateri niso vedeli, koliko bolj. Tretjina anketirancev je menila, da so izdelki, označeni z izrazi »eko«, »bio« in »organsko« enako kakovostni, le slaba četrtina pa je vedela, da gre za sinonime, ki pomenijo ekološki način kmetovanja, kar gre pripisati tudi dejstvu, da so nekateri od njih nedavno obiskali seminar na temo označevanja živil iz ekološkega načina pridelave. Izstopal pa je eden izmed anketirancev, ki je menil, da so živila iz ekološkega načina pridelave enake ali slabše kakovosti kot živila iz konvencionalnega načina pridelave ter, enako kot udeleženci fokusne skupine, da je ekološki način pridelave bolj tržna niša. Rezultati so pokazali, da je prepoznavnost ter ozaveščenost potrošnikov o pomenu oznak in logotipu slaba. Ocenjujejo, da so izdelki iz ekološkega načina pridelave višje kakovosti kot izdelki iz konvencionalnega načina, četudi ne znajo utemeljiti izbire.

Rezultati naše raziskave so pokazali slabo poznavanje pomena izrazov, ki so uporabljeni za poimenovanje izdelkov iz ekološkega načina pridelave. Pokazali so tudi neznanje oziroma slabo ozaveščenost o pomenu ekološkega kmetijstva za okolje ter o standardih in pravilih, po katerih poteka pridelava ekoloških živil. Prav tako so pokazali slabo prepoznavnost logotipa za ekološke proizvode ter da poimenovanje z več izrazi naenkrat med potrošniki povzroča zmedo. Iz rezultatov je razvidno, da je potrebno potrošnike ozaveščati in izobraževati o standardih ekološkega kmetijstva, o pomenu oznak na živilih, saj bo le tako ekološko kmetijstvo pridobilo ugled, ki si ga zasluži.

6 SKLEPI

Na podlagi rezultatov raziskave, lahko povzamemo naslednje sklepe:

- razumevanje pomena izrazov biološki, ekološki ter organski med potrošniki je slabo
- EU logotip za ekološke proizvode je slabo prepoznaven, prav tako malo vprašanih pozna njegov pravi pomen
- kljub nerazumevanju in slabi ozaveščenosti o pomenu izrazov biološki, ekološki ter organski, so vprašani v povprečju izdelke označene z omenjenimi izrazi, ocenili za bolj kakovostne od izdelkov iz konvencionalne pridelave

7 POVZETEK

V Sloveniji so potrošnikom na voljo živilski izdelki iz različnih načinov pridelave. Poleg konvencionalnega načina poznamo še integrirani način in ekološki način pridelave. Od konvencionalnega načina se razlikujeta predvsem v tem, da je uporaba nekaterih sredstev in postopkov omejena ali prepovedana. Ekološki način pridelave temelji na gospodarjenju, ki zagotavlja trajnostno ohranjanje zdravja tal, ekosistemov in ljudi ter ne dovoljuje uporabe sintetičnih sredstev za varstvo rastlin, razkuženega semena, mineralnih gnojil, sintetičnih dodatkov v krmilih, uporabe surovin živalskega izvora v krmilih in gnojilih ter GSO. Standarde ekološke pridelave in označevanje izdelkov iz ekološke pridelave na evropski ravni ureja Uredba Sveta 834/2007 ...(2007), v kateri je zapisano, da bi se morale izraze, ki označujejo ekološke proizvode, zaščititi pred uporabo na neekoloških proizvodih po vsej EU. Vendar pa 23. člen te Uredbe določa, da se ekološke izdelke lahko poimenuje z različnimi izrazi glede na državo, iz katere izhajajo. Za poimenovanje se lahko uporabljajo izrazi »ekološko«, »biološko« ter »organsko«. Pri nas označevanje in poimenovanje določa Pravilnik ...(2014), ki se sklicuje na Uredbo ...(2007).

Taka določila omogočajo proizvajalcem, da svoje izdelke označujejo z enim od izrazov, z dvema hkrati, nekateri pa uporabljajo vse tri, kar pri potrošnikih povzroča zmedo glede njihovega pomena. Pri označevanju ekoloških izdelkov pa je od 1. 7. 2010 obvezna uporaba logotipa ekološkega kmetijstva EU (Evropska komisija, 2010).

Za začetek raziskave smo z namenom, da bi bolje spoznali problematiko, pripravili fokusno skupino, pri kateri je sodelovalo sedem udeležencev. Udeleženci so se strinjali, da je premalo znanega o pomenu izrazov »bio«, »eko« in »organsko«, prav tako je ozaveščenost o standardih, ki jih ti izrazi predstavljajo nizka.

Z metodo osebnega intervjuja smo anketirali 80 študentov. Želeli smo preveriti, kako prepoznaven in razumljen je logotip ekološkega kmetijstva EU, ali anketiranci menijo, da se načini pridelave, ki so označeni kot ekološki, biološki in organski, med seboj razlikujejo ter kako anketiranci vrednotijo kakovost tako označenih izdelkov v primerjavi z izdelki, ki izhajajo iz konvencionalnega načina pridelave. Rezultati so pokazali, da je poznavanje znaka in razumevanje označbe nizko/slabo, saj je le polovica anketirancev znak že opazila, točen ali

vsaj približen pomen znaka pa je poznala le četrtnina. Več kot 40 % anketirancev je menilo, da oznake »eko«, »bio« in »organsko« ne predstavljajo sinonimov za isti način pridelave, pač pa so s temi oznakami označeni izdelki, ki izhajajo iz različnih načinov pridelave. Večina anketirancev je menila, da je kakovost takih izdelkov višja od kakovosti izdelkov iz konvencionalne pridelave. Na subjektivni lestvici, na kateri je bilo mogoče kakovost takih izdelkov v primerjavi s kakovostjo izdelkov iz konvencionalne pridelave oceniti s celimi števili z vrednostmi od -5 do +5, pri čemer je vrednost 0 pomenila, da se izdelki v kakovosti ne razlikujejo, so bili ekološki izdelki ocenjeni z vrednostjo +2,80, biološki z vrednostjo +2,53 in organski z vrednostjo +2,19.

8 VIRI

Bavec M. 2001. Ekološko kmetijstvo. Ljubljana, ČZD Kmečki glas: 448 str.

Benstat. Kateri tip anketnega vprašanja izbrati?

<http://www.benstat.si/blog/kateri-tip-anketnega-vprasanja-izbrati> (februar 2016)

Curk J. Anketiranje.

<http://www2.arnes.si/~jcurk/STATISTIKA/anketa.html> (februar 2016)

Evropska komisija. Izbran nov logotip za ekološke proizvode iz EU, 2010, Bruselj.

http://europa.eu/rapid/press-release_IP-10-142_sl.htm (marec 2014)

Gracia A., de Magistris T. 2015. Consumer preferences for food labeling: What ranks first?
Food Control 61: 39 - 46

Hoogland T. C., de Boer J., Boersema J. J. 2007. Food and sustainability: Do consumers recognize, understand and value on-package information on production standards?
Appetite, 49: 47–57

IFOAM. 2015. Definition of organic agriculture.

<http://www.ifoam.bio/en/organic-landmarks/definition-organic-agriculture> (januar 2015)

Klemenčič S., Hlebec V. 2007. Fokusne skupine kot metoda presojanja in razvijanja kakovosti izobraževanja. Ljubljana, Andragoški center Slovenije: 68 str.

<http://poki.acs.si/documents/N-49-3.pdf> (november 2015)

Labelinfo. Biogarantie.

<http://www.labelinfo.be/label/algemeen-biogarantie> (junij 2016)

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. 2013. Označbe živil.

[http://lokalna-kakovost.si/oznacbe-](http://lokalna-kakovost.si/oznacbe-zivil/?utm_source=google_search&utm_medium=text_ad&utm_term=text_ad&utm_content=google_search_text_ad&utm_campaign=oznacbe_zivil)

[zivil/?utm_source=google_search&utm_medium=text_ad&utm_term=text_ad&utm_content=google_search_text_ad&utm_campaign=oznacbe_zivil](http://lokalna-kakovost.si/oznacbe-zivil/?utm_source=google_search&utm_medium=text_ad&utm_term=text_ad&utm_content=google_search_text_ad&utm_campaign=oznacbe_zivil) (marec 2015)

Pravilnik o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil. 2014. Ur. l. RS, št. 8/14

Pravilnik o zaščitnem znaku za označevanje kmetijskih pridelkov oziroma živil. 2001. Ur. l. RS, št. 58/01

Special Eurobarometer 389: Europeans' attitudes towards food security, food quality and the countryside report. European Commission 2012: 27-31

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_389_en.pdf (marec 2014)

Šavrin. 2005. Zaščitena označba porekla.

<http://savrin.si/index.php/zascitena-oznacba-porekla> (marec 2016)

Uredba Sveta (ES) št. 834/2007 z dne 28. junija 2007 o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov in razveljavitvi Uredbe (EGS) št. 2092/91. 2007. Uradni list Evropske unije, L 189/1

Uredba Komisije (EU) št. 271/2010 o spremembi Uredbe (ES) št. 889/2008 z dne 24. marca 2010 o določitvi podrobnih pravil za izvajanje Uredbe Sveta (ES) št. 834/2007 v zvezi z logotipom ekološke pridelave Evropske unije. 2010. Uradni list Evropske unije, L 84/19

Van Loo J. E., My Nguyen H. D., Pieniak Z., Verbeke W. 2013. Consumer attitudes, knowledge, and consumption of organic yogurt. *Journal of Dairy Science*, 96: 2118–2129

Yarrah. Certifications and guarantees.

<https://www.yarrah.com/en/yarrah/certifications-and-guarantees> (junij 2016)

ZAHVALA

Vsem, ki so mi kakorkoli pomagali tekom študija in pri pripravi magistrskega dela, se iskreno zahvaljujem.

PRILOGE

Priloga A:

Protokol po katerem je potekalo spraševanje fokusne skupine

max. čas	Predstavitve
4–5 min	Ob prihodu udeležencev jih pozdravimo, se predstavimo in jih spodbudimo, da še sami naredijo enako, seznanimo jih s tem, da se diskusija snema, in prosimo za dovoljenje. Npr. »Kako vam je ime, od kod prihajate, kaj počnete, vaši hobiji ...« – na ta način skušamo ustvariti prijetno »domače« ozračje. Udeležencem so na voljo prigrizki.
	Zdravje in hrana
10–15 min	Udeležence vprašamo: »Napišite vsaj 5 (tudi 3 bo v redu) stvari, ki vam najprej pridejo na misel/pamet, če vas vprašam/če rečem 'ohranjanje zdravja', »Kaj je za vas pomembno za ohranjanje zdravja?«, »Na kakšen način vi ostajate zdravi?« ipd. Ko končajo s pisanjem, vsakega posebej prosimo, naj pove, kaj je napisal, in utemelji. Ko nekdo omeni, kaj v zvezi s hrano (»zdravo je treba jesti«), sprašujemo naprej: »Ali lahko bolj natančno razložite, katera hrana je po vašem mnenju zdravju škodljiva/zdrava?«, »Kaj bi po vašem mnenju morali jesti za ohranjanje zdravja?«, »Kaj je za vas zdrava hrana?«
	Nakupne navade udeležencev
10 min	Dalje sprašujemo: »Na kaj ste pozorni, ko kupujete živila/prehranske izdelke? Kaj pogledate/preberete na embalaži izdelka, ki ga nameravate kupiti?« Spodbujamo jih k podrobnejši razlagi, npr. »Prosim, razložite.« Predpostavljamo/pričakujemo, da bo nekdo omenil, da je pomemben način pridelave (»eko/bio/integrirano«).
	»Praktična vaja« 1
10–15 min	Na mizo bomo razporedili različne izdelke iz različnih načinov pridelave: MLEČNI IZDELKI (Priloga D2) <ul style="list-style-type: none"> ▪ Mlekarna Celeia: jogurt brez GSO ▪ Ljubljanske mlekarne: naravni bio jogurt, »navaden« jogurt v lončku ZELENJAVA (Priloga D1) <ul style="list-style-type: none"> ▪ Korenček – brez oznake, z oznakami eko-bio-organsko, označen samo z »eko« ali samo z »bio« (po potrebi sami opremimo izdelke s potrebnimi oznakami) JAJCA (Priloga D3) <ul style="list-style-type: none"> ▪ Glede na način reje: baterijska (različni proizvajalci), eko (»Durnik«), bio (Meja Šentjur, TONIS), hlevska/jajca iz gnezda (Jata), talna reja (Meja) <p>Udeležence prosimo/jim naročimo, naj si izdelke ogledajo in nato iz vsake skupine izberejo izdelek, ki bi ga kupili, pri tem naj vsak posebej čim bolj utemelji izbiro. Če nihče ne izbere nobenega bio ali eko izdelka, jih vprašamo, zakaj je temu tako.</p>
	»Praktična vaja« 2
10 min	Med udeležence razdelimo vnaprej pripravljene »Likertove« skale in jih prosimo, naj izpolnijo tabelo. »Pred vami je tabela, v kateri so navedeni različni načini pridelave. Primerjajte jih med seboj in nato določite, kako kakovosten je izdelek iz določene pridelave na lestvici od 1 do 7, pri čemer 1 pomeni najmanj in 7 najbolj kakovosten.« Rezultate zberemo na tabli.
	Pogoji za označevanje z oznakami: eko, bio, organsko, integrirano, konvencionalno, brez oznake
15 min	Vprašamo jih: »Kaj je po vašem mnenju razlika med »bio«, »eko« in »organsko«? Kdaj lahko proizvajalec izdelek/proizvod označi z »bio«, kdaj z »eko« in kdaj z »organsko«? Kje pa ste dobili informacije o tem?« – <u>VSAK</u> posebej.
	Vprašanje zaupanja
10 min	Vprašamo še: »V kolikšni meri zaupate oznakam na embalaži? Da je res, kar piše na embalaži, če pogledamo z vidika načina pridelave?«

	(LIKERTOVA SKALA: Prosim, označite, v kolikšni meri zaupate oznakam na embalaži, pri čemer 1 pomeni, da sploh ne zaupate, 7 pa, da popolnoma zaupate oznakam.)						
	Zaključek						
5 min	Udeležencem se zahvalimo za sodelovanje.						
<p>Likertova skala – “Praktična vaja” 2</p> <p>Pred vami je tabela, v kateri so navedeni različni načini pridelave. Primerjajte jih med seboj in nato določite, kako kakovosten je izdelek iz določene pridelave na lestvici od 1 do 7, pri čemer 1 pomeni najmanj in 7 najbolj kakovosten.</p> <p><u>Material:</u> Likertove skale, pisala, papir, prigrizki</p> <p>Likertova skala – “Praktična vaja” 3</p> <p>Prosim, označite, v kolikšni meri zaupate oznakam na embalaži, pri čemer 1 pomeni, da sploh ne zaupate, 7 pa, da popolnoma zaupate oznakam.</p>							
Način pridelave / Mera zaupanja	1	2	3	4	5	6	7
Konvencionalna pridelava							
Integrirana pridelava							
Ekološka pridelava							
Biološka pridelava							
Organska pridelava							
Brez oznake na izdelku							

Priloga B:

Demografski sestav udeležencev fokusne skupine

Preglednica 5: Demografski sestav udeležencev fokusne skupine

Oseba	Starost	Izobrazba
1	37	Gimnazijski maturant
2	30	Ekonomist
3	30	Dipl. varstvoslovec
4	29	Poklicni gasilec
5	48	Ekonomist
6	62	Ekonomist
7	25	Študent

Priloga C:

Anketa/anketni vprašalnik

ANKETA

1. Si že kje videl/-a ta znak? Kje si ga videl/-a? Kaj ti pomeni? Kaj misliš, da pomeni?

DA ali NE

2. Kako bi ocenil relativno kakovost izdelkov iz omenjenih načinov pridelave, če bi njihovo kakovost primerjali s kakovostjo izdelkov, ki izvirajo iz navadnega načina pridelave, ki ga včasih poimenujemo tudi konvencionalna pridelava.

Način pridelave	Kakovost je										
	Slabša					Enaka	Boljša				
	-5	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5
Ekološka pridelava											
Biološka pridelava											
Organska pridelava											

3. Spol

M/Ž

Priloga D:

Slikovno gradivo

Priloga D1: Etiketa korenčka z uporabljenimi vsemi tremi izrazi hkrati ter etiketa korenčka z uporabljenim izrazom "bio" ter izjavo, da izhaja iz ekološke pridelave.

Priloga D2: Probiotični jogurt (1,5 % maščobe), bio jogurt (1,2 % maščobe) ter navaden jogurt (1,3 % maščobe)

Priloga D3: Jajca iz baterijske in talne reje, bio jajca ter jajca iz ekološke reje

Priloga E:

Izrazi iz člena 23 (1) Uredbe Sveta št. 834/2007 z dne 28. junija 2007

(<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:189:0001:0023:SL:PDF>)

»BG: биологичен
ES: ecológico, biológico
CS: ekologické, biologické
DA: økologisk
DE: ökologisch, biologisch
ET: mahe, ökoloogiline
EL: βιολογικό
EN: organic
FR: biologique
GA: orgánach
IT: biologico
LV: bioloģisks, ekoloģisks
LT: ekologiškas
LU: biologesch
HU: ökológiai
MT: organiku
NL: biologisch
PL: ekologiczne
PT: biológico
RO: ecologic
SK: ekologické«

Priloga F:

Seznam fakultet s katerih prihajajo sodelujoči v naši anketi, ter njihovo število

Priloga F1: Fakultete s katerih prihajajo sodelujoči v naši anketi, ter njihovo število

Fakulteta	Število študentov
Biotehniška fakulteta	2
Ekonomska fakulteta	19
Fakulteta za arhitekturo	1
Fakulteta za elektrotehniko	2
Filozofska fakulteta	29
Fakulteta za gradbeništvo	4
Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo	5
Fakulteta za strojništvo	2
Fakulteta za upravo	4
Fakulteta za komercialne in poslovne vede	2
Naravoslovnotehniška fakulteta	2
Pedagoška fakulteta	13
Veterinarska fakulteta	2
Zdravstvena fakulteta	1

